

**BO‘LAJAK LOGOPEDLARNING LOGOPEDIK TEXNOLOGIYAGA
OID KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA
KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVNING AHAMIYATI**

Qo‘qon davlat universiteti

Maxsus pedagogika kafedrası o‘qituvchisi

Maxmudov Xurshid Shuxratovich

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak logopedlarning logopedik texnologiyalarga oid kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuvning nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, logopedik texnologiyalarni o‘qitish jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish mexanizmlari, pedagogik shart-sharoitlari hamda samarali metodlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: logoped, logopedik texnologiyalar, kasbiy kompetensiya, kompetensiyaviy yondashuv, maxsus pedagogika, innovatsion ta’lim, korreksion-pedagogik faoliyat, kasbiy tayyorgarlik.

Jahon ta’lim tizimida mutaxassis tayyorlash sifatini oshirish, ularning amaliy faoliyatga tayyorligini ta’minlash va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Bu jarayon maxsus pedagogika va logopediya sohasida ham alohida ahamiyatga ega. Chunki nutq nuqsoniga ega bo‘lgan bolalar bilan ishlash yuqori darajadagi kasbiy bilim, ko‘nikma va malakalarni talab qiladi.

Bugungi kunda logoped mutaxassis nafaqat nazariy bilimlarga ega bo‘lishi, balki zamonaviy logopedik texnologiyalarni amaliyotda samarali qo‘llay olishi, nutq buzilishlarini diagnostika qilishi, korreksion dasturlarni ishlab chiqishi va natijalarni tahlil qila olishi lozim. Shu sababli bo‘lajak logopedlarning logopedik texnologiyalarga oid kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuvni qo‘llash dolzarb ilmiy-pedagogik masala hisoblanadi.

Kompetensiyaviy yondashuv ta’lim oluvchilarning faqat bilimlarni o‘zlashtirishiga emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo‘llash qobiliyatini shakllantirishga yo‘naltirilgan

pedagogik konsepsiya hisoblanadi. Ushbu yondashuv natijasida talaba kasbiy vazifalarni mustaqil bajarish, muammolarni hal qilish va o'z faoliyatini tahlil qilish kompetensiyalariga ega bo'ladi.

Logopedik texnologiyalarni o'qitish jarayonida kompetensiyaviy yondashuv quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- ta'limning amaliy yo'naltirilganligi;
- nazariya va amaliyot integratsiyasi;
- talaba shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim;
- refleksiv faoliyatni rivojlantirish;
- innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish.

Mazkur tamoyillar bo'lajak logopedlarning kasbiy shakllanishida muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotlar natijasida logopedik texnologiyalarni o'zlashtirish jarayonida rivojlantiriladigan kasbiy kompetensiyalar quyidagi tarkibiy qismlardan iborat ekanligi aniqlandi:

Diagnostic kompetensiya logopedning kasbiy faoliyatida muhim o'rin tutib, bolaning nutqiy rivojlanish holatini har tomonlama o'rganish, mavjud nutq nuqsonlarini aniqlash va ularning kelib chiqish sabablarini tahlil qilish qobiliyatini ifodalaydi. Ushbu kompetensiya doirasida bo'lajak logoped nutq buzilishlarining turlari, darajasi va individual xususiyatlarini aniqlash uchun zamonaviy diagnostic metod va vositalardan foydalanishni o'zlashtiradi. Shuningdek, u kuzatish, suhbat, test sinovlari, logopedik tekshiruv kartalari va boshqa diagnostic usullar asosida olingan ma'lumotlarni tahlil qilish hamda korreksion ishlarning mazmunini belgilash bo'yicha xulosalar chiqarish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Diagnostic kompetensiyaning rivojlanganligi logopedik yordamning samaradorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Korreksion-texnologik kompetensiya bo'lajak logopedning nutq nuqsonlarini bartaraf etish va nutqiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish qobiliyatini tavsiflaydi. Mazkur kompetensiya logopedik mashg'ulotlarni rejalashtirish, maqsad va vazifalarni aniqlash, korreksion

dasturlar ishlab chiqish hamda zamonaviy logopedik texnologiyalarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Bunda mutaxassis bolaning individual imkoniyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda innovatsion metodlar, didaktik o'yinlar, multimedia vositalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va interaktiv platformalardan foydalanadi. Ushbu kompetensiya logopedning nazariy bilimlarni amaliy faoliyatga tatbiq etish, korreksion ishlar natijadorligini ta'minlash va nutqiy kamchiliklarni bartaraf etishda samarali texnologiyalarni tanlash imkoniyatini kengaytiradi.

Kommunikativ kompetensiya logopedning ta'lim va tarbiya jarayonining barcha ishtirokchilari bilan samarali muloqot o'rnatish qobiliyatini ifodalaydi. Ushbu kompetensiya bolalar bilan ishonchli pedagogik munosabatlarni shakllantirish, ota-onalarga maslahat berish, pedagoglar va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik qilish ko'nikmalarini qamrab oladi. Bo'lajak logoped nutq madaniyati, pedagogik etika va professional muloqot tamoyillarini egallashi zarur. Kommunikativ kompetensiyaning rivojlanganligi logopedik ta'sir samaradorligini oshiradi, korreksion ishlarning uzluksizligini ta'minlaydi va bolalarning ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, ushbu kompetensiya jamoada ishlash, muammoli vaziyatlarni konstruktiv hal qilish va professional hamkorlikni yo'lga qo'yishda muhim ahamiyatga ega.

Refleksiv kompetensiya logopedning o'z kasbiy faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirishga bo'lgan qobiliyatini aks ettiradi. Ushbu kompetensiya mutaxassisning o'z bilim va ko'nikmalarini muntazam ravishda qayta ko'rib chiqishi, faoliyatidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlashi hamda o'z ustida ishlashga intilishini nazarda tutadi. Refleksiya jarayonida logoped o'tkazilgan korreksion mashg'ulotlarning samaradorligini baholaydi, qo'llangan metod va texnologiyalarning natijalarini tahlil qiladi hamda kelgusidagi faoliyatini rejalashtiradi. Refleksiv kompetensiyaning shakllanganligi mutaxassisning kasbiy o'sishi, innovatsion faoliyatga tayyorligi va pedagogik mahoratining uzluksiz rivojlanishini ta'minlaydi. Zamonaviy ta'lim

sharoitida refleksiv kompetensiya logopedning raqobatbardoshligini oshiruvchi muhim kasbiy sifatlardan biri sifatida e'tirof etiladi.

Bo'lajak logopedlarning logopedik texnologiyalarga oid kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuv muhim metodologik va amaliy asos hisoblanadi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonini natijaga yo'naltirish, nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash hamda talabalarning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshirish imkonini beradi.

Logopedik texnologiyalarni kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qitish bo'lajak logopedlarda diagnostik, korreksion-texnologik, kommunikativ va refleksiv kompetensiyalarni samarali rivojlantiradi. Shu bois oliy ta'lim muassasalarida logopedik texnologiyalar fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va amaliy mashg'ulotlar ulushini kengaytirish maqsadga muvofiqdir. Bu esa zamonaviy talablarga javob beradigan, raqobatbardosh va yuqori malakali logoped mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayeva G.S. "Nogironligi bo'lgan talabalar kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda AKTdan foydalanishning korreksion-pedagogik tizimini takomillashtirish).: Avtoref. dis. ped. fan. dok. - T., 2023. - 60 b.
2. Bozorov O.Y. Bo'lajak logopedlarni metodik kompetentligini shakllantirish.: Ped.fan.bo'yicha. falsafa dok.(PhD) diss. Avtoreferati. - T.:2018.-48 b.
3. Qo'ysinov O.A. Kompetentli yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorligini rivojlantirish texnologiyalari: ped. fan. dokt. diss. – T.: 2019. – 268 b.;